

Rálózi Erika

A szakmai vizsgarendszer fejlesztésének eredményei

A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben a képzés minőségének és tartalmának fejlesztésére európai uniós támogatással 2008 novemberében kezdte működését a Programiroda 9 alprojekttel. A Vizsgarendszer fejlesztése nevű alprojekt eredményeinek rövid bemutatása lehetőséget kínál arra, hogy kiemeljük a szakmai vizsgák ellenőrzésének a fontosságát.

Az alprojektben három fő feladatcsoportban végeztük el a fejlesztést¹, melyek egymáshoz kapcsolódnak és egymásra épülnek. Ezek a következők voltak:

1. A bemeneti kompetenciák mérési és értékelési eszközrendszerének kialakítása.
2. A vizsgahelyek és vizsgaszervezők akkreditációs követelmény- és dokumentumrendszerének kidolgozása.
3. A szakmai vizsgák ellenőrzési rendszerének létrehozása.

A bemeneti kompetenciák mérését szolgáló eszközcsomagok kidolgozásának szükségességét a szakmai és vizsgakövetelményekben jelenleg megtalálható lehetőség keltette életre. E szerint bizonyos szakképesítéseknél mód van a szakképzésbe történő bekapcsolódásra azoknak is, akiknek nincs meg az előírt iskolai végzettsége. A modulrendszerű szakképzéshez kapcsolódott az eszközcsomagok kialakítása, amelyek kombinálható felmérési egységekből állnak, illetve állíthatók össze. Alapelv, hogy a jelentkező meglévő készségeinek, képességeinek felméréseivel megtudjuk, az egyén alkalmas-e az adott szakképesítés tanulásának megkezdésére. A felmérés során a feladatok összeállításánál figyelembe vettük a már megszerzett munka- és élettapasztalatot, valamint az előző tanulmányok során kialakult készségeket, képességeket. A kidolgozott mérőeszközök adaptációs lehetőségek a képző intézmények számára. Erre a célra 245 eszközcsomagot állítottunk össze.

A program keretében a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációja mellett szükséges egységesíteni és szabályozni a vizsgával kapcsolatos tevékenységeket is. Az alprojekt tapasztalatai és a szakértői munkák alapján javaslatot dolgoztunk ki a szabályozásra váró összefüggések és kérdések jogi megjelenítésére. Az elkészült javaslatot figyelembe véve jelent meg a 111/2010. (IV.9) kormányrendelet, amely a vizsgaszervező intézmények engedélyezési eljárását szabályozza, és meghatározza az egységes követelmény- és dokumentumrendszert. A vizsgaszervező intézményeknek biztosítaniuk kell, hogy a szakmai vizsgakövetelményekben meghatározottak teljesítésére

¹ Az alprojekt eredményei közül a Bemeneti kompetencia mérőeszközök és A szakmai vizsgák ellenőrzési kézikönyve ingyenesen letölthető az alábbi honlapról: www.kepzesevolucioja.hu/index.php/vizsgarendszer/legfrissebb-anyagok

alkalmas feltételek, eszközök rendelkezésre álljanak. Ha az intézmény nem rendelkezik ezekkel, akkor kapcsolatba kell lépnie olyan vizsgahelyekkel, ahol ez biztosított. A központilag szabályozott egységes rendszer segíti a vizsgakövetelmények megvalósulását. Az elkészült anyagok javaslatként a szakképesítésekért felelős tárcák rendelkezésére állnak, valamint használhatják a vizsgaszervezők, vizsgabizottság és a vizsgaellenőrzést végzők is.

Az előzőekben említett feladatokhoz kapcsolódóan elkezdttük a szakmai vizsgák ellenőrzési rendszerének létrehozását. Megalkottuk a szakmai vizsgák ellenőrzésre vonatkozó fejlesztés irányát, amelynek első lépéseként szétválasztottuk a hatósági és szakmai ellenőrzés fogalmát és jogi kereteit. Ezt foglalja össze az alábbi táblázat.

	Szakmai ellenőrzés	Hatósági ellenőrzés
Közös vonások	Jogszabály írja elő: ki végezheti, kire terjed ki, melyek az eljárás lefolytatásának szabályai.	
Fogalma	Szt. 54/B. § 18. pont – szakmai ellenőrzés: a szakképzés ágazati irányításának olyan eszköze, amelynek keretében a hatályos követelmények érvényesülésének vizsgálata, a kapott eredmények értékelése, az információknak a döntéshozók számára történő visszacsatolása történik meg;	Ket. 88. § (1) bekezdés: A hatóság – a hatáskörének keretei között – ellenőrzi a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását, valamint a végrehajtható döntésben foglaltak teljesítését.
Konkrét cél	20/2007. SZMM rendelet 11. § (2) bekezdés „A szakmai ellenőrzés a vizsgaszervező, a vizsgabizottság és a vizsgabizottság munkáját segítő szakértők – szakmai vizsga színvonalas lebonyolítása, illetve a vizsgázók felkészültségének hatékony mérése érdekében folytatott – tevékenységének vizsgálatára irányul.” Garancia megteremtése ahhoz, hogy az OKJ-s szakképesítéssel rendelkezők a szakmai követelményeknek megfelelő tudással rendelkezzenek. A vizsga lebonyolítási módjának, a körülményeinek, a felkészültség minőségének ellenőrzése.	A szakmai vizsgák szabályszerűségének teljesülése (hitelesség, jogszerűség, visszaélések kizárása). Garancia arra, hogy az OKJ-s szakképesítéssel rendelkezők bizonyítványát az arra jogosult vizsgaszervező, a jogszabályban meghatározott eljárás szerint lebonyolított vizsga alapján, a jogszabályban meghatározott feltételek biztosítása mellett állította ki. Elsődleges cél: megelőzés, prevenció. Másodlagos cél: a tapasztalt jogsértés kiküszöbölése szankció alkalmazásával.
Résztevők	Elsősorban szakértők. A köztisztviselők a szervezésben, koordinálásban vesznek részt.	Elsősorban köztisztviselők, akiket szakmai ismeretekkel támogatnak a szakértők.
A szakértői vélemény szerepe	A szakértői vélemény az értékelés alapja.	A szakértői vélemény egy a bizonyítékok között.
Eljárási szabályai	A 20/2007. SZMM rendelet 11. §-a, közoktatási intézmények iskolai rendszerű szakképzése esetén a Kt. 107. §-a is. Inkább kereteket ad, kevésbé kötött, rugalmasabb.	A Ket. eljárási szabályai szerint, az Szt., Kt., 111/2010. Korm. rendelet speciális szabályainak figyelembevételével. Szigorúbb, kötöttebb.

Forrás: A szakmai vizsgák ellenőrzési kézikönyvének általános része (7. oldal)

A szakmai vizsgák ellenőrzési rendszeréhez kapcsolódóan elkészítettük:

- a szakmai vizsgák ellenőrzési kézikönyvét,
- a hatósági és szakmai ellenőrök felkészítési programját és módszerét,
- az ellenőrzést támogató informatikai rendszert (melynek neve: VER=Vizsga ellenőrzési informatikai rendszer).

A szakmai vizsgák ellenőrzési kézikönyve két részből áll. Az első, általános része a hatósági ellenőrzésre vonatkozóan tisztázza az alapfogalmakat, értelmező rendelkezéseket, az ellenőrzés szabályait, eljárásait, a dokumentáció vezetésével kapcsolatos normákat. Kidolgoztuk a vizsgaellenőrzések, vizsgaellenőrök feladat-ellátási protokollját. Az általános eljárásrendben megtalálhatók az ellenőrzés folyamatának lépései, amelyet a közigazgatási hatóság bármely helyszíni hatósági ellenőrzési folyamatban – így a szakmai vizsgák ellenőrzésében is – alkalmazhat. Rövid, a tartalmi és formai követelményeket is tartalmazó leírással elkészültek azok a nyomtatványok, dokumentumok, adatlapok, amelyek szükségesek az ellenőrzött vizsgaszervező intézményekkel való kapcsolatfelvételhez. Ezek segítségével a vizsgaellenőrzések lebonyolíthatók és lezárhatók, amelyek felhasználása szakszerűvé, jogszerűvé és egységessé teszi az eljárást az ellenőrzés során.

A kézikönyv másik részeként kidolgoztuk a minden szakmacsoport vizsgáinak szakmai ellenőrzését segítő füzetet. A szakmai vizsgákon a szakmaiság, más-más módon és mélységben mérhető és ellenőrizhető a különböző vizsgatevékenységek (írásbeli, interaktív, gyakorlati, szóbeli) esetében. Mivel az új szakképzési rendszer gyakorlatcentrikus, és a vizsgaszervező intézmények a gyakorlati vizsgatevékenységek során kapják a „legnagyobb mozgásteret”, így a gyakorlati vizsgatevékenységek tükrözik legjobban a szakmai specifikumokat. A gyakorlati vizsgák feltételeinek biztosítása, vizsgatételeinek összeállítása a vizsgaszervező intézmények önállósági és felelősségi körébe tartozik. Ezek a szakma specifikus fejezetek tartalmazzák a szakmai vizsga szakmai ellenőrzéséhez készített adatlapokat. Az adatlapok a modulok követelményeivel kapcsolódnak. Egy részük a vizsgatevékenységek szakszerű elvégzéséhez szükséges eszközök és körülmények ellenőrzését segíti, másik részük a szakmai követelmények vizsgatételekkel való lefedettségének ellenőrzéséhez használható.

Kik lehetnek a szakmai vizsgák ellenőrzési kézikönyvének felhasználói? Úgy látjuk, hogy legnagyobb haszonnal a

- hatósági ellenőrzés lebonyolításában résztvevők,
- szakmai ellenőrzést végző szakértők,
- vizsgaszervező intézmények,
- képző intézmények,
- a vizsgabizottság és munkájukat segítők, valamint az
- elméleti és gyakorlati oktatók forgathatják ezt a kiadványt.

A szakmai vizsgák ellenőrzési rendszerének kialakításához kapcsolódóan fejlesztésre került egy informatikai rendszer, mely a tartalmi fejlesztést fogja össze. Ez az informatikai rendszer a VER, mely elsősorban a szakmai vizsgák ellenőrzésében a hatósági ellenőrzés folyamatát, lebonyolítását, nyomonkövetését, lezárását támogatja.